

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

255 - 5 עמודים

מהגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל.

מבאר התנגדותו לעירוב
במאנהעטן "...בעת ובעונה
הזאת... המשובשת בגסות
ובבורות... האם יסירו כל חפצי
המוקצה מהאפקעטבוקס?...
מאחר שאינם רואים עין בעין
את סימני העירוב כמו חוטים
מתוחים... " ומסיים "...ויד
גדולה התורה תהיה תקיפה ואז
כ"א ישמח להשתתף ולתת יד
לתיקון עירובין...".

סגולה. ומוכן הענין שמלאכות הוצאה והעברה הן זכר ליציאת מצרים.

* * *

וכאן מקום אתי להעתיק מכתב שערכתי לפני יותר משלשים שנה נגד מאמר שפורסם מטעם כמה רבנים שרצו לתקן עירובי חצרות במאנהאטען, ונדפס בירחון "הפרדס" חוברת ה' שנה ל"ו:

כבוד הרב העורך שליט"א

קראתי מאמר ארוך ב"הפרדס" האחרון מהרב ... בענין תקון ערובין במנהטן, ובבקשת סליחה מהו"כ הרבנים הגדולים שליט"א המתעסקים בענין זה לא אוכל לעבור עליו בשתיקה ורואה אני חובה בעצמי לחוות דעתי ברבים מטעמים ונימוקים דלהלן.

הנה בודאי אין אני כדאי לפלפל בפסקי הלכה של גאוני דור האחרון זצ"ל המובאים בתוך המאמר, ובכלל מי אני שאוכל להכניס את ראשי בין ההרים הגדולים המחמירין והמקילין, ולא בפסקי הלכות אני עוסק להסביר פנים לכאן או לכאן, וגם ח"ו לא באתי לקנטר, והלואי ויכולתי לחשקט נקיפות לבבי ואת החששות החמורות המנקרות במוחי - בנוגע לשאלה זו - החרשתי, ולא העזתי פני לפרסם ברבים דברי בקורת והתנגדות, אך מאחר שקראתי בסוף המאמר הנ"ל שהועד למען תקון ערובין יקרא בקרוב אסיפה גדולה מרבני מנהטן, בה יחליטו סופית אם יש לסדר תקון ערובין במנהטן אם לחדול, אז אמרתי בלבי כי השקט לא אוכל בדבר שעלול לגרום חלול ש"ק וחלול השם ח"ו, ומדאגה מדבר החלטתי למרות רצוני למחות בקול רם מפני שהשעה צריכה לכך ואת הו"כ הרבנים הגדולים חברי הועד הסליחה ואת והב בסופה.

א) הנה הכל מודים שמצוה גדולה לתקן ערובין למנוע את העם מחלול ש"ק, וזכות גדולה להמנות לדבר מצוה חשובה כזאת

שהחמירו חכמים באיסורי הוצאה דלא ליתא לזלזולי בה מפאת היותה מלאכה גרועה.

וכשנעמיק בדבר יש לומר בהקדים מה שלמדתי מדברי מרן הרש"י הירש זצוק"ל שמה שאמרה התורה שני טעמים לשמירת שבת היא כנגד ב' סוגי מלאכה שנאסרו בשבת, שכל המלאכות אסורות מטעם "זכרון למעשה בראשית" הנאמר בדברות ראשונות (יתרו כ"א) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' וינח ביום השביעי", אבל הוצאה והעברה אינם ענין מלאכה, שהרי אינם מהווים דבר חדש על ידי עשייתם ואינם שייכים להטעם של "כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת" (תשא לא, יז), אלא האיסור כנגד הטעם של "זכר ליציאת מצרים" הנאמר בדברות אחרונות (ואתחנן ה, טו) "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", עיי"ש פירושו על זה.

וביאור הדברים שהנה שבת ניתנה רק לישראל, ועכו"ם ששבת חייב מיתה שנאמר "יום ולילה לא ישבותו" (סנהדרין נח:). וזהו ענין רשות היחיד המובדלת ומופרשת מכללות מין האנושי ומוקפת מחיצות, ושם שייך קדושת השבת. אבל רשות הרבים שייכת לבעלותם של כל המין האנושי שאין להם קדושת השבת, ולכן אין קדושת השבת נמצאת ברשות הרבים. וזה איסור הוצאה ממקום שיש לו קדושת השבת למקום ששייך לכללות העולם וכן להכניס משם למקום המובדל, וכן לא יטלטל חפציו במקום שאין בו קדושת השבת.

וקדושה זו קבלנו בעת יציאת מצרים אשר בחר בנו הקב"ה מכל העמים והבדילנו מכללות המין האנושי וקדשנו להיות לו לעם

יהנקין שליט"א המובאים במאמר הנ"ל שכותב בפירוש שצריכים לפרסם רבים שהתקון ... מועיל רק לענין שכירות מקום אבל עירובי חצרות צריך בכל בית שיש בו שני יהודים ... ועוד צריכים לפרסם דיני מוקצה שאינו נותר בעשיית הערוב ... ולפרסם שרק האי מנהטן נכנס לתוך היתר הערוב ולא שאר חלקי העיר ... ובאופן זה יש לקוות שהערוב יהיה רק תקון ולא תצא תקלה מזה, עכ"ל וא"כ יש לנו רשות להטיל ספק ולחשוש אולי ושמא ח"י תצא תקלה מזה, שרבים לא יקראו את המודעות או לא ישגיחו על מה שהוועד מפרסם באיזו לשון שהיא, או דלמא לא יצייתו לדברי האזהרות של הרבנים, וכאן המבין שואל: ומי צייתי? הטרם נדע כי לא ישמעו לדברי המזהירים והמוכיחים? הלא ראינו כמו עינינו שאף רבנים ומנהיגים לא הטו אוזן לפסק הלכה של אחד עשר ראשי ישיבה מפורסמים [א], מה יעשו דלת העם, אותם האומללים אשר לא חכו לתקון הערוב והוציאו בש"ק מתוך אידיעותן או אפשר מקלות הראש האם יסירו עכשיו את כל הפצי המוקצה מכיסיהם ומן ה"פאקעט-בוקס"

ואדרבה כל מי שמעכב אז קולר האחריות תלוי על צוארו ולית מאן דפליג. אולם בעת ובעונה הזאת ובפרט במדינה זו המשובשת בגסות ובבורות, בשעה שקלי הדעת גברו למעלה ראש ונערים יעמדו במקום זקנים ולא יתבוששו לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, ולדרוש דרשות של דופי בכל פינות ומחנות, והמלחמה עזה נגד מחבלים כרם ה' צבאות, מערכה מול מערכה, בשעת חירום רוחני כהיום, בודאי יש להתחשב עם המצב העגום, כי אמנם חוששני מחטאת ותקלה גדולה וייתירה, וחורבה נוראה העלולה שתתהווה מתקון זה. ונהפוך הוא שבמקום תקון יצמח קלקול, ותחת אשר יתמעט חלול השבת יתרבה ח"י בסיבת תנאי החיים בעת כזאת. ואם אף איש אחד יעבור ד' אמות ברשות הרבים במקום האסור בסבת התקון החדש, ח"י, מה נענה ליום הדין וק"ו בן בנו של ק"ו באם יש לחשוש שרבים יקילו את ראשם בכל עניני שבת ושמירת המצוות בעקבות ההתחדשות הלזאת, על אחת כמה וכמה שלא נמצא אז מקום אנא נוליד את חרפתינו.

(ב) הנה עלינו לדקדק בדברי הגאון הגר"א

ב"סינוג קונסיל באמריקה" אשר הוא מורכב ג"כ עם ארגוני הריפורמים והקונסרבטיבים.

ויצא מאתנו כי אסור ע"פ דין תורה"ק להשתתף עמהם בין בתור יחיד, בין בתור גוש ארגון צבורי. והשי"ת ירחם עמו ויגדיר פרצותינו ונוכה להרמת קרן תורה"ק וישראל.

ולראיה חתמנו יום ה' פ' כי תשא, ח"י אדר תשט"ז, פה ניו יארק.

אברהם קלמנוביץ	אברהם יפהין
גדלי שארר	אהרן קטלר
חיים מרדכי קאץ	דוד ליפשיץ
יעקב יצחק הלוי רוזמרן	יעקב קמנצקי
מנחם יוסף זקס	יצחק הוטנר

משה פיינשטיין

[א] זה לשון הפסק דין שפורסם בזמנו (ונדפס גם בירחון "הפרדס" חודש סיון תשט"ז):

בעזה"י

באשר נשאלנו מכמה רבנים במדינה ומכמה חניכי ומוסמכי הישיבות אם מותר להשתתף ולהיות חבר ב"עני יורק באארד אוו ראבייס" וכמו כן במוסדות דומים לזה בשאר עירות, אשר הם מורכבים יחד עם "ראבייס" הריפורמים והקונסרבטיבים.

והנה בהתאספנו יחד לברר הענין, יצא מאתנו כי אסור על פי דין תורה"ק להיות חבר ולהשתתף בארגון כזה.

כמו כן נשאלנו אם מותר להשתתף ולהיות חבר

לחשוש לכל זה בדור עני כדורנו? וכי לא צריכים אנו להזהר מחנפי לעג של הקונסרבטיבים והריפורמים למיניהם, שיפרסמו בעתוננים שהרבנים קנו את אי מנהטן מן הסיטיהאלל באגורה אחת כמו שעשו הגויים בימי קדם מן האינדיאנים וכדאי בזיון וקצף! וימצאו אז אחרים האומרים אדרבה כי מקדמים בברכה את "גבורת רוח" הרבנים המתחשבים במציאות החדשה, ובטח יחדשו תקונים אחרים בקרוב לפי רוח הזמן, וסימן טוב הוא שהתעוררו החרדים סוף סוף מתרדמתם וכדומה. וכי לא צריכים לפחד ולדאג אולי יש ממש בחששות האלו? אולי ח"ו יצא שכר "התקון" החדש בהפסד הנורא והאיום העלול לצמח מזה?

ומה יעשו התמימים שאינם בני תורה להשיב פני שואליהם והמלעיגים עליהם? האם אין אנו צריכים לפחד שמא גם תמימי דעים שאינם יודעים להשיב יתמהו ותתבלבל דעתם ויאבדו את דרך הישר באמונה ובשמירת המצוות, כמאמר החכם אשר לצנות אחת דוחה מאה תוכחות.

זאת ועוד אחרת. קדושת השבת היא בבחינת גוסס ואסור ליגע אפילו באצבע קטנה לפי מצבנו היום פה. איסור הוצאה היא אבן הבוחן בין יהודי שומר תורה באמת ותמימים ובין המקיל את עול מלכות שמים מעליו. בדרך כלל אפשר להסכים שמן הסתם כל איש ואשה בינינו הנזהר מאיסור הוצאה בש"ק היום מוחזק הוא. לנו לירא שמים בענייני כשרות, עדות, שדוכין, חנוך, התחברות וכדומה, ועל זה הנסיון מורה למדי, ולפי מצבנו אנו הרי הזהירות בהוצאה נעשתה לאבן בוחן וסימן היכר, וכי יש לנו הרשות כעת עתה בעוד זלא אכשיר דרא, לבטל בידים הסימנים המובהקים הללו ולהיות גורמים

אשר בידי נשיהם? ובאם יטיילו על הגשרים, דרך משל ממנהטן לבראנקס, בשבת, האם באמת יצייתו להריק את כיסיהם בדרך האם ידעו ויבינו ענין של צורת הפתח, ועד איזה מקום מותר לטלטל ומאיזה מקום אסור?

ג) מאחר שעיקר היתר הערוב תלוי במציאות, כלומר מנהטן היא אי מוקפת בימים ונהרות מכל צד, צריכים להסביר לצבור שלפי זה אין צריכים לעשות מחיצות, וכמעט שאין צורך לשום תקון כי אם לשכור את העיר משרי העיר ולקנות קופסא של מצות וחסל. ואז ישאל כל אחד: אי"כ שהדבר כל כך קל, למה לא עשו זאת הרבנים זה כבר ולמה הטריחו עלינו בחומרות יתירות עד היום? מאחר שאינם רואים עין בעין את סימני הערוב כמו חוטים מתוחים, סימני הפתח וסימני היכר וכדומה, יתמהו על החפץ, כי לא ישכילו ולא יבינו הלכות שבת ודעות התורה, ובטח ימצאו רבים מעמי הארץ אשר יחשבו מחשבת פגול על הרבנים שברצותם מחמירים וברצותם מקילים, ולולי שלא היו עצלים ונרפים ומתנגדים זל"ז כל השנים הללו, כי אז לא היו צריכים להזהר עד היום באיסור הוצאה, והראיה, כי הנה לא חדשו הרבנים דבר ולא עשו מחיצות ולא טרחו ולא עמלו, כי אם נתווכחו כולם יחד באספה והחליטו ברוב דעות שמה שהוא אסור בכל ערי אמריקה עד עכשיו, ומה שהוא אסור בכל חלקי העיר ניו יורק, ומה שהיה אסור במנהטן עד שבת שעברה יהיה מותר משבת זו והלאה כי כן הסכימו הרבנים! ומי מן הקלים שלא יחשוב שלולי הרבנים ידונו כמו כן על שאר איסורים וחומרות, כמו עלקטריק, עלעווייטר כ"ו הלכות אישות כ"ו כי אז בודאי גם כן ימצאו היתרים פשוטים וקלים כמו זה, ובאם איסור הוצאה כל כך קל למה יש להחמיר באיסור מוקצה וכ"ו. האמנם לא צריכין

בתקון זה להגדיל בלבול המוחות וערוב הפרשיות שהם כל כך בעוכרנוו כללו של דבר כל אלו המרובים שכבר הוציאו בשוגג או במזיד בש"ק ימשיכו את דרכם ולא ישמעו לדברי המזהירים מעתה כמו שלא שמעו מקודם, אך היראים העומדים בנסיונות החיים במסירות נפש עד היום מעתה יקבלו מתנה נאה "לכבוד המקום לכבוד התורה ולכבוד השבת", ויכולים להביא את ה"פאקעטבוקס" לבהכ"י כמו שעושים מחללי שבת מאתמול שלשום וכדומה.

ולפי כל הנ"ל לא נשאר לנו רק טעם אחד לשבת, לחייב את התיקון, וזהו, להציל את השוגגים באיסור הוצאה מעונש חי' ואת קלי הדעת מחשש מומרות, ובודאי טעם זה חשוב הוא בלי ספק, אבל למחלה זו קל מאד למצוא תרופה, וזוהי:

ילכו נא הרבנים המכריעים כדעת המקילין וישכרו את האי מנהטן משר העיר ככל הלכות ערובין אך לא יפרסמו את הדבר כלל, ואז את נפשם הצילו וגם את נפש העוברים בשוגג על איסור הוצאה דרבנן (לפי שיטתם) הצילו מעונש חמור, והי יסלח להם לכל הטועים, וכל זה אפשר בלי פרסום, בחשאי, ועל זה הכל מסכימים בחפץ לב, אבל כל הקהל אל יוציא איש מביתו ביום השבת, ובפרט שהגאון ד"מ פיינשטיין שליט"א כתב בפירוש שבכל אופן בעלי הנפש יחמירו על עצמם ולא יוציאו כבתחלה.

ועלינו לקוות להחזקת התורה בדור הצעיר וכל בנוו זהו למודי השם ויד גדולי התורה תהיה תקיפה, ואז כל אחד ישמח להשתתף בזכות הרבים ולתת יד לתקון ערובין בכל עיר ועיר על פי הלכה ועל פי הסברה גם יחד, ושלום על ישראל.

* * *

ע"כ מכתב. ותהלה לא"ל בהתאסף ראשי

עם באסיפת אגודת הרבנים ביום ד' בהעלותך, ח"י סיון תשכ"ב, פסקו הלכה ברורה לאסור תקון עירוב במאנהעטען. ונתפרסם הענין במודעה גלויה בכסלו תשל"ט וז"ל:

"אזהרה חמורה נגד תיקון עירובין בניו יארק היות שבזמן האחרון התחילו איזה אנשים בשכונת פלעטבוש להרעיש אודות עירובין שם, אנו מפרסמים בזה דעת תורה שהוא דבר שכבר נאסר על ידי גדולי הרבנים שבארה"ב שבדורנו ושבדורות שלפנינו בין בניו יארק ובין בשאר עיירות גדולות בכל רחבי ארה"ב. וביום ח"י סיון תשכ"ב התאספו באגודת הרבנים מגדולי ראשי הישיבות והרבנים מאורי ישראל ביזמת מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל וחתמו על איסור לעשות עירוב בניו יארק וכתבו בין השאר "ואסור לטלטל במאנהעטען אף אחר התקונים שעשו או שיעשו איזה רבנים, וכל מי שיסמוך על ערוב במאנהעטען יחשב למחלל שבת", והסכימו וחתמו על הנ"ל מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל והגאון ר' חיים ביק זצ"ל והגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל ויבלח"ט מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א ומרן הגאון ר' יעקב קמנצקי שליט"א והגאון ר' גדליה שאר שליט"א ועוד כמה גדולי הרבנים. וכן כבר פירסם מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א פסק דין להלכה למעשה בספרו הגדול אגרות משה, ובמכתבים לשואלים בנידון הנ"ל לאסור תיקון עירובין בניו יארק וברוקלין.

"ולכן באנו להודיע בשער בת רבים שאסור לתקן עירוב באיזו שכונה בניו יארק וברוקלין בלי שום חזקת היתר כלל. ואפי' אם יתקנו בה עירוב גם כן אסור לטלטל בו בין גדולים ובין קטנים. ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה ואמיתית בב"א." ובאו

יביאו עוד, ונתנו יותר מן הצורך כי לקדושת התורה אין שום גבול.

וזוהו שאמר לו הקב"ה למשה עשה לחם משכן לעדות, פ"י תניח את הנותר כי על ידי הנותר נעשה המשכן ל"משכן העדות" המיוסד על קדושת התורה, וכל עבודת הקרבנות שבמשכן תוצאה מקדושת התורה שמתגלה בארון הקודש, הן תורה שבכתב ששורשה בלוחות העדות וספר התורה המונחים בהארון והן תורה שבעל פה ע"י דבר ה' שיצא [בכל פרטי המצוות] מבין שני הכרובים, ומה שהביאו המנדבים "די והותר" תשאר באוצר לסמן שהמשכן הוא משכן "העדות" לשכון כבוד של ארון העדות בקודש הקדושים אשר שם כסא הכבוד של תורת ה' בלי קצבה וגבולים.

• נימוקים •

(לה, ל"ד) ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן. הנה בצלאל היה אדם גדול מאד [כדמצינו שאמר לו משה בצל אל היית (ברכות נה). הובא בדש"י פקודי לה, כב], וממשפחה חשובה [שהרי יחסו תכתוב שלשה דורות, ורבו המדרשים (שמו"ר פרשה מח) שזכה לדבר זה על ידי זכות אבות], והיה משבט יהודה - שבט המלוכה. ועמו היה איש אחד בשם אהליאב בן אחיסמך, אשר לא שמענו כלום על יחוסו ועל גדלותו, והיה משבט דן מהפחותים שבשבטים (מאסף לכל המחנות), וכנראה היה יהודי פשוט ירא שמים נקי כפים ובר לבב. ועשה אותו הקב"ה שותף

על החתום גדולי הרבנים מכל החוגים, וגם רבני ומנהיגי אחינו הספרדים שכתבו וז"ל:

"אני משתתף עם הרה"ג בכל הנז"ל, וכבר היתה אסיפת רבנים שמנה מאחינו אשכנזים וחמשה מקהלתנו עדת הסורים זה לפני 44 שנה והסכמנו לאסור עשיית העירוב בכל מקום מסיבות שונות בניו יארק וברוקלין בהחלט. ועל דבר אמת וצדק הי"ש יעקב שי קצין, הרב הראשי לעדת יהודי סוריא - ניו יארק.

"אני מצטרף לדעת חכמי ישראל, יוסף תררי רפול".

(לו, ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר.

ובמדרש (שמו"ר פרשה נא, ב) א"ל משה להקב"ה עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות. והקשו המפרשים, היכן מצינו שעשו משכן אחר בשם "משכן העדות".

ויתכן לפרש, שהרי המשכן נקרא "משכן העדות" על שם שיש בו הארון הקודש שיש בו "לוחות העדות". ונמצא שקדושת המשכן יונקת מקדושת התורה, וכן הוא בבית עולמים, שארון הברית היה מונח בקודש הקדשים ואח"כ נגזו במקומו דווקא [וע"י תוספתא סוף זבחים שהחילוק בין במה גדולה שאז הותרו במות יחיד לקדושת משכן שאז נאסרו הבמות הוא אם הארון במקומו או לא, עיי"ש]. והנה החילוק בין תורה ועבודה הוא שעבודה יש לה שיעורים והגבלות, והתורה היא "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט), וכעין מה שמצינו שהקרבנות הקרבנות היא רק ביום, ואמנם בתורה כתיב (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה". ובכן הביאו בני ישראל את תרומת הקודש בלי שום גבול עד שהעבירו קול במחנה שלא